

Θεωρητικό φύλλο εργασίας

Μεταγνώση και διδακτικό στυλ

Κορμός Ο της ενότητας κατάρτισης

για να καταλάβω

1/ Παρατήρηση – Κατάσταση πορείας

Η σημασία μιας μεταγνωστικής προσέγγισης στη διδασκαλία. Ένας προβληματισμός σχετικά με τις μορφές μάθησης και διδασκαλίας.

2/ Διεξαγωγή - επίδειξη

Το φύλλο εργασίας εμπνέεται από τον προβληματισμό σχετικά με τη σημασία μιας μεταγνωστικής παιδαγωγικής προσέγγισης. Δεδομένου ότι αυτή η προσέγγιση δεν μπορεί να αγνοήσει την εξέταση των γνωστικών μορφών, τότε αναλύεται η επίδραση αυτών των μορφών στις διαδικασίες διδασκαλίας / μάθησης. Τέλος, προτείνουμε μια απλούστευση και μια μείωση της πολικότητας των μορφών μάθησης (και διδασκαλίας) σε δύο βασικούς τομείς αναφοράς: ένα συστηματικό-αναλογικό και ένα ολιστικό-ψηφιακό. Η απλούστευση αποσκοπεί στην αποτελεσματικότερη διαχείριση των επιμέρους καταστάσεων και στην προώθηση και ενθάρρυνση μεγαλύτερης στρατηγικής ευελιξίας μεταξύ των φοιτητών.

Μεταγνώση και μορφές διδασκαλίας

Η έννοια της μεταγνώσης εισήχθη στον τομέα της γνωστικής ψυχολογίας στα τέλη της δεκαετίας του 1970.

Ο όρος εκφράζει κυριολεκτικά την ιδέα της «σκέψης για τη σκέψη». Μια μεταγνωστική στάση δηλώνει τόσο την ευαισθητοποίηση του υποκειμένου σχετικά με τις γνωστικές διεργασίες του (μεταγνωστικές γνώσεις) όσο και τις λειτουργίες με τις οποίες το άτομο συντονίζει, παρακολουθεί και ελέγχει τις γνωστικές ικανότητές του για την αξιολόγηση και την εξαγωγή μεταγνωστικών συνεπειών (διαδικασία ελέγχου) (1).

Μπορεί η ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων να βελτιώσει τη μάθηση; Υπάρχει βεβαίως μια σημαντική σχέση ανάμεσα στις δεξιότητες και τη μεταγνώση, και η έρευνα δείχνει ότι μια

δραστηριότητα για την προώθηση της μεταγνωστικής γνώσης και ελέγχου όχι μόνο βελτιώνει την απόδοση, αλλά δίνει και κίνητρα και θέση απέναντι στο συγκεκριμένο έργο (2).

Επομένως, μια μεταγνωστική παιδαγωγική προσέγγιση είναι εποικοδομητική για όλους τους μαθητές και όχι μόνο για τους μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες.

Αυτή η προσέγγιση απαιτεί να οργανωθεί η διδασκαλία έτσι ώστε να ενσωματωθεί στον εκπαιδευόμενο μια πραγματική μέθοδος προσέγγισης της μελέτης.

Οι στρατηγικές και μεθοδολογικές επιλογές του εκπαιδευτικού πρέπει να είναι σαφείς και να προσαρμόζονται τόσο στο δικό του στυλ διδασκαλίας όσο και στο στυλ μάθησης των μαθητών: τις τελευταίες δεκαετίες, έχει καταστεί σαφής η ανάγκη για εξατομικευμένη διδασκαλία, ευρέως διαδεδομένη στην Ιταλία και στο εξωτερικό, με στόχο την προώθηση της γνώσης, των δεξιοτήτων και της γνώσης σε όλα τα μαθήματα, ανεξάρτητα από τον βαθμό γνώσεων και δεξιοτήτων αναχώρησης.

Μέσω του προβληματισμού σχετικά με τα γνωστικά στυλ και τον τρόπο μάθησης, ο μαθητής τοποθετείται στο επίκεντρο της παιδαγωγικής και εκπαιδευτικής πορείας, ενώ ταυτόχρονα ενθαρρύνει τον προβληματισμό σχετικά με τις πλέον κατάλληλες παιδαγωγικές μεθοδολογίες και την προσέγγιση διαφορετικών μαθημάτων (3).

Ανεξάρτητα από την ιστορική εξέλιξη της έννοιας του γνωστικού στυλ, που είναι πολύ ευρεία και παρουσιάζεται ως "προσέγγιση" του κόσμου σε διάφορους τομείς συμπεριφοράς, στον παιδαγωγικό τομέα, είναι πιο χρήσιμο να αναφερθούμε στο στυλ μάθησης, πώς να επεξεργάζονται οι πληροφορίες. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το στυλ μάθησης ενός εκπαιδευτικού, στο οποίο οι στάσεις και οι πεποιθήσεις του έχουν αναπτυχθεί με την πάροδο του χρόνου, επηρεάζει το διδακτικό του στυλ.

Επιπλέον, στις δυσκολίες που σχετίζονται με την αντιπαράθεση μεταξύ των στρατηγικών του μαθητή και εκείνων του εκπαιδευτικού όπου προστίθεται η ατομική μεταβλητότητα, δηλαδή η εφαρμογή και η χρήση των στρατηγικών από τα άτομα και η ποικιλομορφία των καθηκόντων, ωστόσο, αυτές οι στρατηγικές μπορεί να είναι χρήσιμες σε σχέση με το ζητούμενο έργο.(4).

Λαμβάνοντας υπόψη το γενικό πλαίσιο και την επιρροή του περιβάλλοντος, απαιτείται επομένως ένα ευέλικτο στυλ που να προσαρμόζεται τόσο στη συγκεκριμένη ζήτηση όσο και στο πρόσωπο στο οποίο απευθύνεται το αίτημα αυτό.

Εάν είναι καλό να βελτιωθεί το στυλ ενός ατόμου στο πλαίσιο της διδασκαλίας και έτσι να τον συνειδητοποιήσει τα δικά του χαρακτηριστικά, πρέπει επίσης να ενθαρρυνθεί να χρησιμοποιήσει στρατηγικές που δεν χρησιμοποιεί συνήθως.

Πώς, λοιπόν, είναι δυνατόν για έναν εκπαιδευτικό να ικανοποιήσει τις ατομικές ανάγκες, τις μορφές επεξεργασίας πληροφοριών όλων των μαθητών του και ταυτόχρονα να μην στρεβλώσει τους τρόπους μάθησης σε αλληλεπίδραση με άλλους μαθητές;

Ο Cesare Cornoldi, η Rossana De Beni και η ομάδα MT του Πανεπιστημίου της Padoue ταυτοποίησαν πέντε θεμελιώδη ζευγάρια πολικότητας σε σύνδεση με τα γνωστικών στυλ (5) :

- 1) Συστηματικό - διαισθητικό.
- 2) Σφαιρικό - αναλυτικό.
- 3) παρορμητικό - αντανακλαστικό.
- 4) λεκτικό - οπτικό.
- 5) Αυτόνομο / δημιουργικό - εξαρτόμενο από το πεδίο.

Με εξαίρεση το τελευταίο ζεύγος, το οποίο αναφέρεται στη συγκλίνουσα και αποκλίνουσα σκέψη, μια έννοια που ενσωματώνει τη διάκριση του Witkin (1962) μεταξύ ενός στυλ που δεν μπορεί να επηρεαστεί από το πλαίσιο και ένα στυλ "που εξαρτάται από το πεδίο", τα άλλα τέσσερα ζευγάρια πολικότητας προσφέρονται σε ορισμένα κοινά επιχειρήματα.

Δεδομένου ότι δεν είναι δυνατό για έναν εκπαιδευτικό να προσαρμόσει όλες τις δραστηριότητες που προτείνονται στις ιδιαιτερότητες κάθε μαθητή στο σχολικό πλαίσιο, είναι απαραίτητο να βρεθεί μια μη εξαντλητική λύση, αλλά αρκετά ευέλικτη ώστε να αντιστοιχεί σε ορισμένα βασικά γενικά χαρακτηριστικά.

Ο δάσκαλος πρέπει να γνωρίζει πώς να αποκρυπτογραφή τις ανάγκες όλων των μαθητών, πρέπει να είναι σε θέση να τις ερμηνεύσει και να τις διαχειριστεί: είναι πράγματι ο πρώτος διευκολυντής, το πρώτο "αντισταθμιστικό" εργαλείο, ο καταλύτης για την μάθηση (6).

Ξεκινώντας από μια διδακτική εμπειρία, είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί μια απλούστευση που εξακολουθεί να περιλαμβάνει μια πληθώρα καταστάσεων-ερεθισμάτων και η οποία πιθανότατα αντιστοιχεί καλύτερα στη διαχείριση των διαφόρων ατομικών καταστάσεων: δηλαδή στην διατήρηση δύο θεμελιωδών προσεγγίσεων, μια πιο αναλογική (συστηματική, αναλυτική, λεκτική, ...) και μια άλλη πιο ολιστική (διαισθητική, σφαιρική, οπτική, ...).

Η **αναλογική προσέγγιση** παρέχει ένα εννοιολογικό πλαίσιο αναφοράς που υποστηρίζεται γενικά από διαδοχικές και συστηματικές διαδικασίες. Αντίθετα, η **ολιστική προσέγγιση** ευνοεί μάλλον τη συνεκτίμηση του συνόλου, την άμεση διατύπωση υποθέσεων, την οπτικοποίηση και τη φαντασία.

Η αναγνώριση των χαρακτηριστικών του γνωστικού στυλ και των στρατηγικών που χρησιμοποιούνται από τους μαθητές πρέπει να είναι το σημείο εκκίνησης για να κατανοήσουν οι μαθητές το δικό τους στυλ, αλλά και για τον δάσκαλο την ανάγκης να διευρύνει και να προσαρμόσει την προσέγγιση στη ζήτηση για να κάνει χρήση στρατηγικών που δεν χρησιμοποιούνται συνήθως.

Οι εναλλακτικές και εμπλουτιστικές παιδαγωγικές προτάσεις και οι «οριζόντιες» μεθοδολογίες σε ένα αναλογικό ή ολιστικό στυλ σημαίνουν ότι ο δάσκαλος πρέπει να ανταποκρίνεται καλύτερα στα ατομικά χαρακτηριστικά, να τα βελτιώνει και να ενθαρρύνει τους μαθητές να έχουν στρατηγική ευελιξία που είναι απαραίτητη όχι μόνο για σχολείο, αλλά και στη ζωή.

Σημειώσεις

- (1) Cornoldi, *Metacognitione e apprendimento*, il Mulino, Bologna, 1995
- (2) Cornoldi e Caponi, *Memoria e metacognitione*, 1991
- (3) Antonello D., *Stili cognitivi e forme di intelligenza: lo stato attuale della ricerca*, in (a cura di) Zanchin M.R., *I processi di apprendimento nella scuola dell'autonomia*, Armando Editore, Roma, 2002
- (4) Mariani L., *Lingua e nuova didattica*, Anno XXV, Settembre 1996
- (5) Cornoldi, De Beni, Gruppo MT, *Imparare a studiare*, Erickson, Trento, 1993
- (6) Ambrosini M., *Strategie e competenze compensative*, in *Alunni con BES*, Ianes e Cramerotti (a cura di) Erickson, Trento, 2013